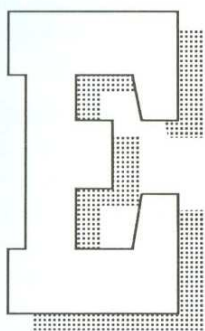

"Estima" de 1535 conservada a l'arxiu històric de la ciutat de Girona

Grup de recerques d'Història Medieval

s una mena de cadastre de la ciutat de Girona, ordenat per carrers i comprén una referència molt sumaria de l'edifici i dels seus valors: el valor de la senyoria útil, el de la directa i el cens. En general figura també l'ofici o professió del propietari útil de la casa o pati. Seria molt útil als Jurats de la ciutat quan d'imposar la recaptació d'una talla era necessari.

És una eina de treball extraordinàriament pràctica tant per assabentar-nos de l'estructura de la ciutat a començaments del segle XVI, com per les identifications que hem pogut fer de finques tant de temps més reculats com de posteriors. La restitució de l'estructura de 1535 ha estat molt laboriosa, però, ens ha proporcionat importants ajudes.

En la restitució que presentem de la dita "Estima", ens hem limitat al casc urbà de la ciutat que figura en els recintes enmurallats, amb unes excepcions al barri de Pedret, on s'ha inclòs les cases fins el portal de Na Dalmaua, al barri del Carme fins al convent del mateix nom i al barri de l'Hospital Nou.

No figuren per tant altres finques fora murs. El total registrat és de 1.232 unitats.

Ara no volem ni podem fer un examen exhaustiu del tema, simplement desitgem presentar un avenç que indiqui la importància del document,

Actual arc de Trasfiguera, el 1535 donava sortida a la Placeta Balaguer. (foto Martí)

que s'inclou dins un tema d'investigació històrica més general de la ciutat.

Girona presentava en aquesta època, tres recintes fortificats, un a cada costat de l'Onyar i que foren ordenats per el Rei Pere III el Cerimoniós, i un tercer interior: el de la Força Vella, protegit per les muralles romanes i medievals anteriors a Pere el Cerimoniós. No és pas aquí el moment de fer la història de la ciutat com a fortalesa. La història que coneixem es prou evident. Solament hem de ressaltar que l'estructura militar és impressionant: 36 torres reforçaven les muralles. El castell de Gironella amb la seva torre protegia la part de Llevant, mentre els altres castells medievals de Sobreportes i Cabrera quedaven ara dins de la ciutat, reforçant el recinte de la Força Vella, suprema expressió de la defensa de Girona en moments difícils.

Segons el document que comentem, hi havia un baluart davant les cases situades des de la plaça de Sant Feliu al riu Galligans, entre les cases i el riu Onyar i que hem assenyalat amb una línia discontinua en el lloc especificat segons les dades de les cases n.º 970 i 971 de l'estima.

Hem comptat un total de 24 portals, 19 d'exterior i 5 d'interiors. Els portals de Girona van creixent amb la ciutat i en cada època tenen noms que poden ser diferents. Aquí hem fet constar els que figuren a l'"estima" i amb els noms que en ella hi figuren.

Amb la relació d'esglésies i convents un total de vint, es pot

comprendre el grau de religiositat de l'època. Hem pogut comptar un total de 15 cementiris urbans, alguns d'ells d'origen molt antic com els de S. Martí Sacosta, la Seu, Sant Feliu, Sant Pere Galligans, Mercadal.

Els hostals registrats són 16, la majoria d'ells concentrats al burg de Sant Feliu (5) i a la plaça d'en Vila (6), és a dir a l'entrada i sortida de la ciutat i solament 4 estan en la part interior. L'enyorat Dr. Jaume Marqués, estava molt intrigat per saber en quin hostal es va presentar l'emperador Carles V, el dia 12 d'abril de 1533, quan va passar per Girona, camí de Barcelona, vinguent de Roses. Ara sabem, mercès a l'estima de 1535, feta dos anys més tard, que al burg de Sant Feliu hi havia 4 hostals, sense que poguem determinar en quin d'ells feu Carles V, la seva parada. El primer que es trobava era l'hostal de l'Àngel a la cantonada del carrer que "ve de

la plaça de St. Feliu" i el riu Galligans, davant de l'entrada de la plaça de Sant Pere, fet que coincidiria amb l'hostal de Sant Ramon, que existia en aquest lloc el 1635, que esmenta el Dr. Marqués en el volum II de "Girona Vella".

En quan a ponts dins la ciutat esmentarem el pont dels Perolers en el carrer del mateix nom i el pont de Pedra dels Framenors, amb tres arcades apuntades; algunes passeres existirien, però no les esmenta el document de 1535.

Una concentració de molins es trobaven ubicats en el rec Monar i derivats: el conjunt de molins drapers i fariners de mossen Jeronim Margarit donzell, "amb una mola que sé que té per la Comanda d'Aiguaviva", que posseïa la senyoria útil i en quan a la directa estava repartida entre el rei i la comanda. Un altre grup de molins eren els que mossen Miquel de Citjar, amb la directa

El portai de l'Àngel a la muralla occidental de l'Onyar, el 1535 era conegut com a Portal de l'Àngel.

Dibuix original de l'ARENY DE GIRONA elaborat el curs 1990-91 pels estudiants de DIBUIX II de l'ESCOLA D'ARQUITECTURA DEL VALLES. U.P.C

senyoria del senyor Rei i de l'Hospital Nou. Encara consta un altre grup de molins drapers que eren de mossen Rafael de Citjar. Tots els molins dins del recinte enmurallat del Mercadal, que el 1346 eren en número de 27, i que ben segur existrien en el segle XI al costat del Rec-comtal.

Com es veu en el planol de l'Hospital Nou, estava situat fora murs, entre el camí barceloní i l'Onyar. El barri comprenia una sèrie de cases que pagaven censos al dit Hospital que fou edificat el 1211. Posteriorment, al segle XVI fou traslladat dins del recinte enmurallat, concretament en el carrer Canaders, entre el portal d'en Vila i el de Santa Clara. El 1535 l'esmentat carrer tenia a la banda sud, 35 cases amb eixida, de les quals solament tres estaven compostes de planta i pis, la resta eren plantes baixes.

Una zona interessant era la de l'Areny amb la Plaça dels Raims, la Plaça de les Cols i les Taberneries. La Plaça dels Raims, actual Argenteria, tenia 18 cases al costat de l'Onyar, la Plaça de les Cols era la part compresa des de la Plaça dels Raims fins al portal de Bonaventura. La part oriental era porticada i els porxos o voltes es conserven encara avui. Al mig de la plaça, una instal·lació permanent albergava 25 botigues cobertes.

La zona de les Taberneries, també porticada ocupava des del Portal de Bonaventura fins al Pont de Pedra.

Les Ballesteries era el 1535 un carrer nou, ja que durant la guerra de 1462 a 1472 quedà

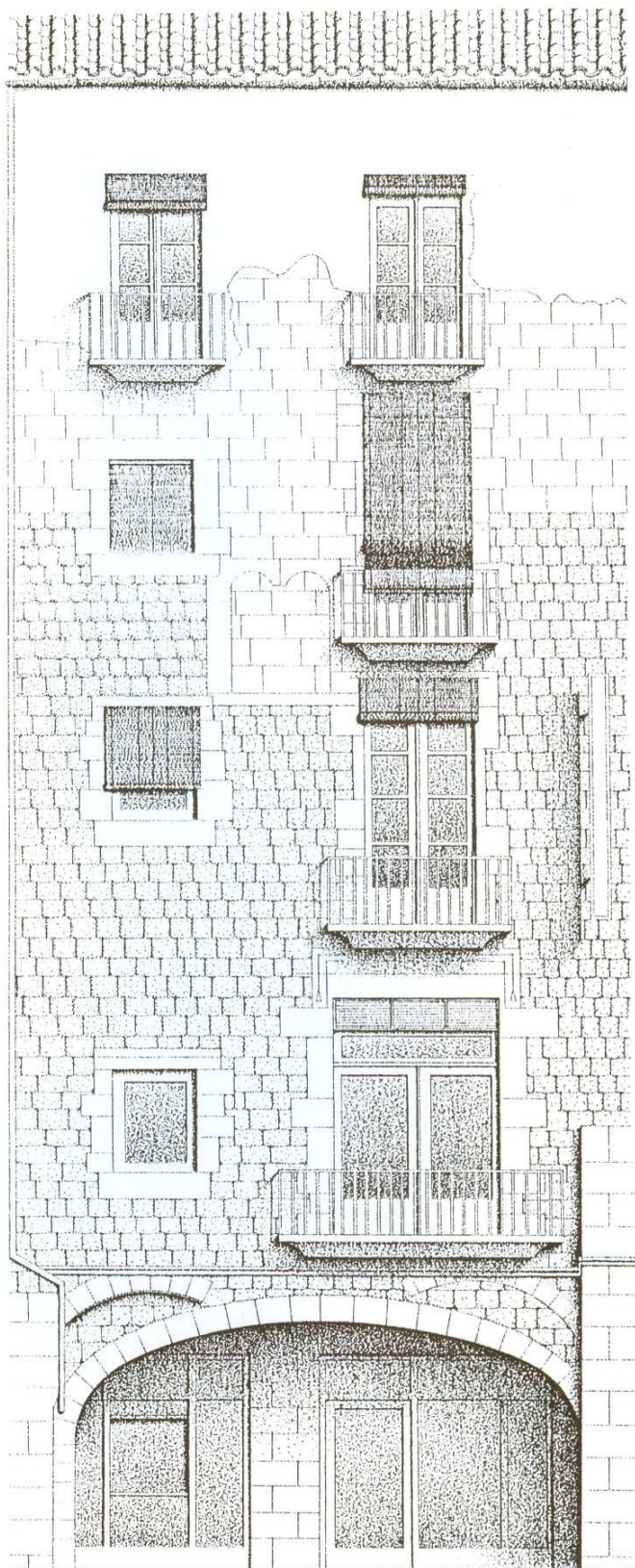
derruit i el 1500 s'hi feren els nous establiments. Destaquem el fet que aquest carrer, abans de la guerra era parcialment porticat en el sentit que algunes cases feien volta sobre el carrer. En la part de la muralla de l'antic Call Jueu hi havia grans torres, una de les quals és encara visible.

Girona era encara una ciutat porticada, que no coneixem en la seva totalitat, però sí en bona part gràcies al document que comentem. Assenyalarem les voltes de la Plaça de les Cols, de la Plaça del Vi, de les Taberneries, de l'Argenteria Vella (actualment Voltes d'en Rosés), de la Plaça d'en Vila al barri del Mercadal, de la Plaça de Sant Pere, part de la zona de Ciutadans i Ferreria Vella; tenim la impressió que la plaça de les Cols fins al carrer Ciutadans es podia circular sota porxos.

El Call ja no era jueu, estava ocupat principalment per gent de l'església; canonges, beneficiats i preveres, però encara es recorden els noms antics com el del carrer de la Sinagoga.

Finalment, volem esmentar les cases que estaven adosades a l'escala de la Seu i que tenen el seu origen en les construccions fetes en el segle XI, al costat de l'escala de l'antiga romànica.

El planol que presentem, ha estat reduït a la proporció de 1/4'5 vegades respecte de l'original. No voldriem acabar aquest treball sense donar les gràcies a En Ramon Alberch i a Joan Boades, que com directors del Museu d'Història de la Ciutat, ens han donat totes les facilitats per portar-lo a terme.

Dibuix original de l'ARENY DE GIRONA elaborat el curs 1990-91 pels estudiants de DIBUIX II de l'ESCOLA D'ARQUITECTURA DEL VALLES. U.P.C

RELACIÓ DE PORTALS AMB LA NUMERACIÓ QUE FIGURA EN EL PLANOL

- 1.- Portal de Figuerola
- 2.- Portal del Monar
- 3.- Portal de Santa Clara
- 4.- Portal de Santa Caterina
- 5.- Portal d'en Vila
- 6.- Portal del Pont
- 7.- Portal d'en Giralt
- 8.- Portal de Bonaventura
- 9.- Portal (sense nom)
- 10.- Portal d'en Renart
- 11.- Portalet
- 12.- Portal Tapat
- 13.- Portal del Baluart
- 14.- Portal de la Nostra Dona
- 15.- Portal de Na Dalmaua
- 16.- Portal de Sant Daniel
- 17.- Portal de Sant Cristòfol
- 18.- Portal del Carme
- 19.- Portal de l'Àngel

PORTALS INTERIORS

- 20.- Portal del Llop
- 21.- Portal del Pou Rodo
- 22.- Portal de la Presó
- 23.- Portal de les Ballesteries
- 24.- Portal de Sobreportes

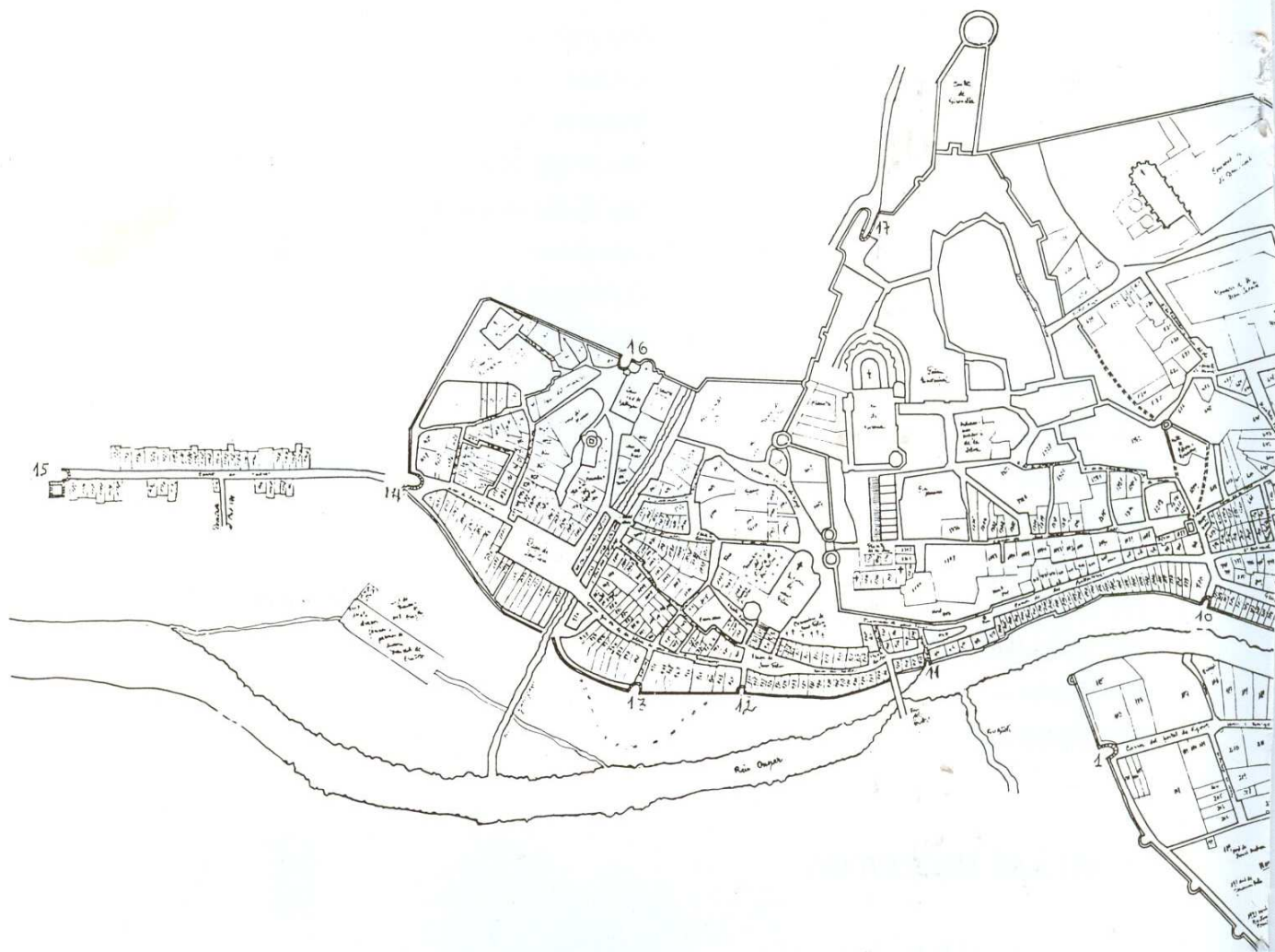
RELACIÓ D'ESGLÉSIES i CONVENTS

Les assenyalades amb una creu, tenien cementiri

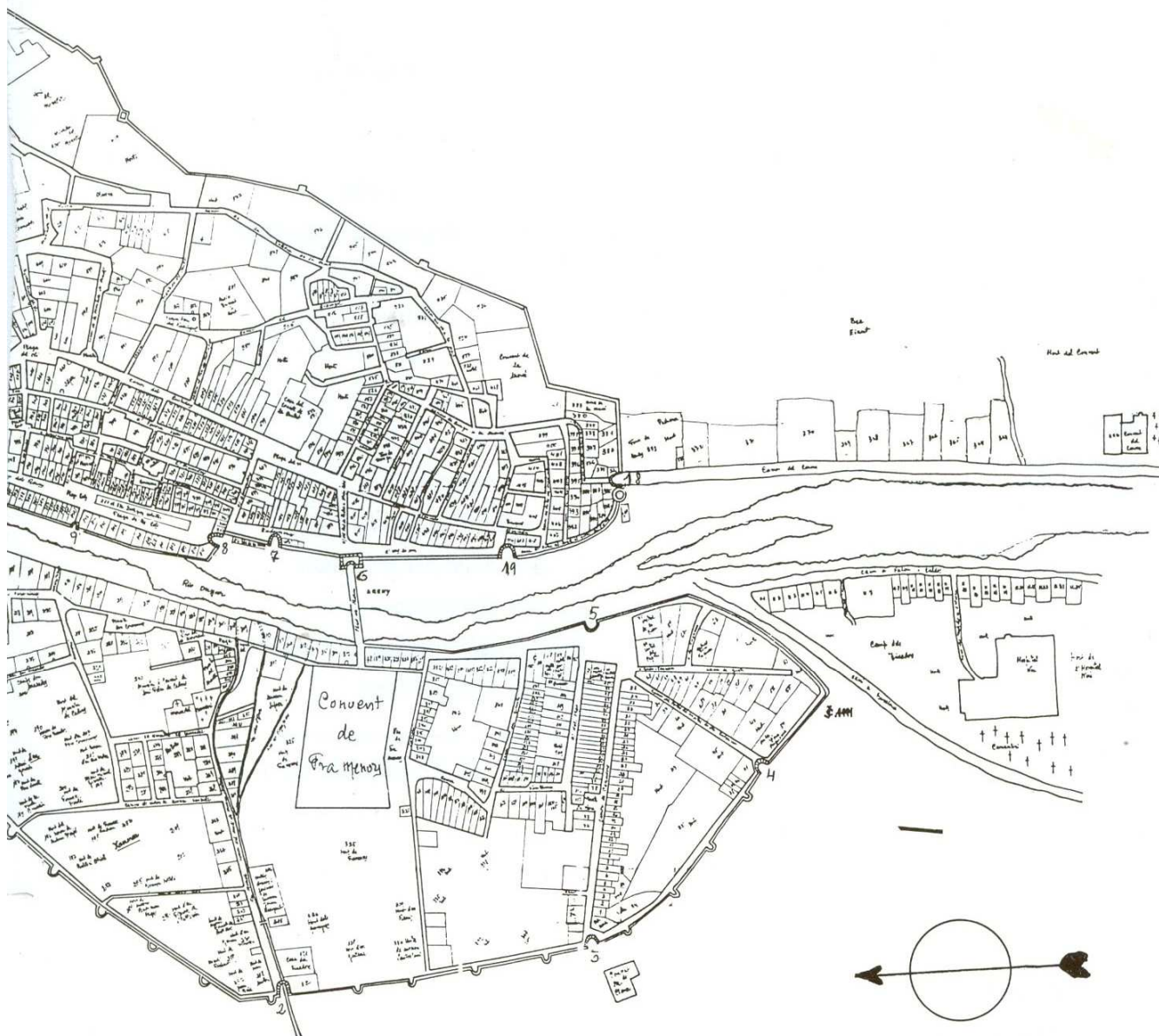
- 1.- Convent del Carme (x)
- 2.- Convent de la Mercé (x)
- 3.- Nta. Sra. del Dolors
- 4.- Convent de Sant Domenec (x)
- 5.- Monestir de St. Martí Sacosta (x)
- 6.- Seu de Sta. Maria (x)
- 7.- Sta. Maria de les Puelles
- 8.- Sant Genís
- 9.- Col·legiata de St. Feliu (x)
- 10.- Sant Pere de Galligans (x)
- 11.- Sta. Llúcia (x)
- 12.- St. Nicolau (x)
- 13.- Benefici de les Puelles (antiga església St. Just)
- 14.- Convent de St. Feliu de Cadins (x)
- 15.- Mercadal (x)
- 16.- Convent de St. Francesc (Framenors) (x)
- 17.- Convent de St. Clara (x)
- 18.- Església de l'Hospital Nou (x)
- 19.- Església de Ntra. Dona del Pilar (Pedret)
- 20.- Església de l'Hospital de St. Llatzer (x)

Al fer obres en les cases de dins del recinte històric sorgeixen els arcs i voltes que configuraven moltes plantes baixes dels segles XII-XIII (Foto F. Reixach)

La ciutat de Girona en 1535, segons "estima" conservada en l'Arxiu Històric de la Ciutat.

HOSTALS

- 1.- PLAÇA D'EN VILA H. de Sant Cristófol
H. dels Reis
H. del Salvatge
H. de la Barca
H. del Capell
H. de la Creu
- 2.- C/. FONTCLARA H. sense nom
(amb voltes)
C/. CORT H. de la Corona
FERRERIA VELLA H. d'en Guirimbó
- 3.- BURG de ST. FELIU H. de l'Àngel
H. de la Campana
H. del Lleó
H. de St. Miquel
H. de St. Pere
(sobre el Galligans)
- 4.- LA MERCÉ Hostal (sense nom)
- 5.- PEDRET H. de St Antoni

PLACES

BURG DE ST. PERE

Pl. de St. Pere (més petita que l'actual i en part porticada)

BURG DE ST. FELIU

Pl. de St Feliu
Placeta Balaguer
Placeta Mn. Campmany
Plaça Calderers

FORÇA VELLA

Placeta de la Seu
Placeta de la Presó

ARENY

Pl. de les Cols (porticada)
Pl. dels Raims
Pl. de l'Oli
Plaça del Vi (porticada)
Placeta de l'Argenteria Vella (porticada)

VILA NOVA

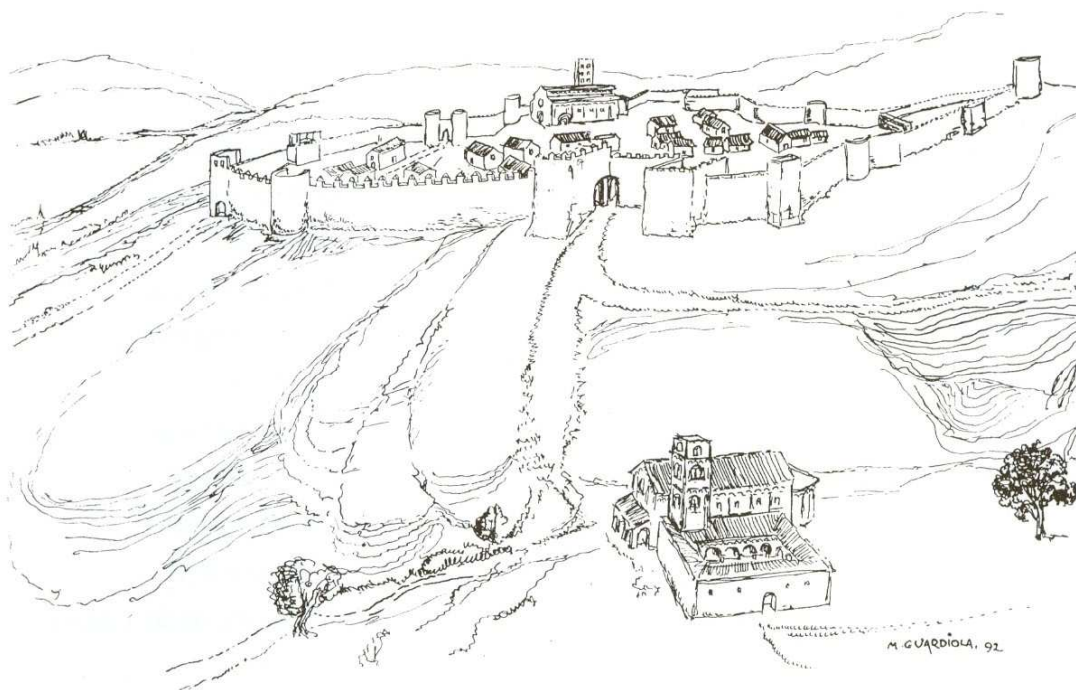
Placeta de St. Martí
Placeta Carrer Nou
Pl. Pou del Rossinyol

MERCADAL

Pl. del Mercadal
Plaça d'en Vila (porticada)
Pl. de la Font del Mercadal
Pl. d'en Corominas
Placeta del Monestir de Cadins
Placeta de Sta. Clara

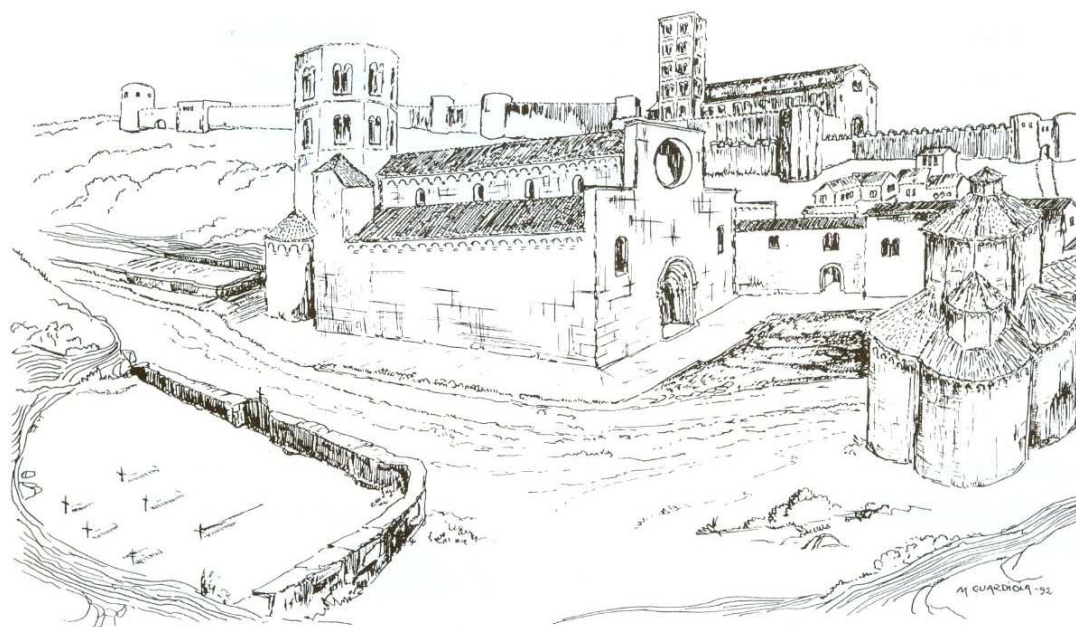
FINQUES VALORADES EN UNA MÍNIMA DE 400 LLIURES LA SENYORIA ÚTIL

N.º	CONSTRUCCIÓ	SITUACIÓ	PROPIETARI	VALOR PROPIETAT ÚTIL
239	Forn Mercadal	Placeta Corominas	Sacristia Major Seu	400
240	Cases Monestir	id. id.	Monestir Cadins	400
286	Molins Draper i Fariner	Rec Monar	Mn. Geronim Margarit	2.000
291	Casa Gran	Rec Monar	Pubill Torroella	500
310	Molins Fariners	id. id.	Mn. Miquel Sitjar	2.000

La ciutat fortificada de Girona al S. XI vista des del Sud i al primer terme el monestir de St. Martí Sacosta.

Dibuix original de Miquel Guardiola.

Altra vista de Girona presa des del Burg de St. Pere de Galligans, al S. XII.

Dibuix original de Miquel Guardiola.

310 bis	Casa principal	id. id.	Mn. Miquel Sitjar	400
313	Molins Drapers	id. id.	Mn. Rafael Sitjar	500
479	Casa amb voltes	Plaça del Vi	Mn. Jaume Sant Martí	400
487	Casa gran	id. id.	Fr. de Recasens (Sr. de Púbol)	500
578	Casa de la Ciutat	C/. Ciutadans	Consell de la ciutat	450
582	Casa	id. id.	Mn. Pere Coll	400
584	Casa	id. id.	Mn. Guillem Ribas	400
587	Casa	id. id.	Mn. Miquel Samsó	600
590	Casa	id. id.	Rafael Scales	400
591	Casa	id. id.	Mn. Antic Sarriera	600
597	Casa	Muntada del Partit	Mn. Rafael Carol	400
598	Casa	Muntada de St. Martí	Mn. Jaume Miró	400
643	Casa	Muntada Predicadors	Mn. Melcior Tort	500
672	Casa Gran	Ciutadans	Mn. Francesc de St. Celoni	700
805	Casa	Pl. de les Cols	Pere Serdà	450
823	Casa	id. id.	Josep Pell	400
825	Casa	id. id.	Joan Rafael	500
827	Casa	id. id.	Joan Ferrer	450
828	Casa	id. id.	Mn. Guillem Julià	600
829	Casa	id. id.	Joan Ferrer	450
832	Casa	id. id.	Antoni Serra	500
833	Casa	id. id.	Pere Apoli	500
834	Casa	id. id.	Joan Baguer	600
835	Casa	id. id.	Narcís Ferran	800
836	Casa	id. id.	Narcis Ferran	400
837	Casa	id. id.	Francesc Sclar	500
908	Forn	Ballesteries	Mn. Rafael Agullana	950
1148	Molí Draper Fariner Paperer	Pedret	Fc. de Cruylles	1500

Aquests preus contrasten amb gran número de finques amb valor econòmic mínim repartides principalment pels barris de Pedret, St. Pere Galligants, Burg de Sant Feliu, Mercadal i sector del Portal del Carme.